

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างทำให้ได้ ข้อมูล ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1.ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1.1 วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็น ความรู้ชัดแจ้ง(explicit knowledge)ที่ส่งต่อให้บุคลากรภายในสาขาได้ง่าย โดยมีเจ้าหน้าที่ใส่เอกสารไว้ในตู้ เอกสารของคณาจารย์แต่ละคนและมีการวางแฟ้มเอกสารของการประชุมสาขาและกรรมการบัณฑิตสาขาวิชา ศิลปศาสตร์ไว้ด้านหน้าสำนักงาน เพื่อความสะดวกในการค้นหาเอกสารได้แก่

- รายงานการประชุม

- ประกาศและคำสั่งของมหาวิทยาลัย

- เอกสารและคู่มือแนะนำ

- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยและสาขาวิชา

- ฐานข้อมูลของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย/คลังฐานความรู้

- การจัดประชุมและสัมมนา

- การเชิญวิทยากรมาร่วมประชุม

- รายงานประจำปี

- คู่มือการศึกษา

- ระเบียบและแนวปฏิบัติในการทำงาน

- เอกสารการสอน แนวการศึกษา

- การสอนเสริม/การอบรมเข้ม/การฝึกปฏิบัติ/การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

- หนังสือที่จัดทำขึ้นในวาระพิเศษ

1.2 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นความรู้ชัดแจ้งเช่นการจัดเก็บความรู้และวิธีปฏิบัติที่ดีในรูปแบบเอกสารซึ่งเป็นประเภทความรู้ชัดแจ้ง(explicit knowledge) ได้แก่ รายงานการประชุม การติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ และมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นความรู้ฝังลึก tacit knowledge) ในกิจกรรมการจัดการความรู้ ได้แก่ การกำหนดแผนการจัดการความรู้และการเผยแพร่ผลงานวิชาการในกิจกรรมการประชุม การสัมมนาของมหาวิทยาลัย ส่วนการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ฝังลึก ได้แก่ การมี เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมการจัดการความรู้ของสาขาวิชา การประชุมแขนงวิชาและสาขาวิชา การ สัมมนาบุคลากรและการอบรม

จะเห็นได้ว่าสาขาวิชาศิลปศาสตร์มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดเก็บในแฟ้มเอกสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วนใหญ่จึงเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นความรู้ชัดแจ้งที่อยู่ในเอกสารมากกว่าประเภทความรู้ฝังลึกซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของบุคลากรแต่ละคน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มภายหลังจากการออกแบบระบบและการสาธิตการใช้โปรแกรมดาด้าเวิร์สพบว่ารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมดาด้าเวิร์สประกอบด้วย ระบบเครือข่ายดาด้าเวิร์ส(dataverse network) กลุ่มเนื้อหาบนเครือข่าย(studies) และเครื่องมือที่ช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย(knowledge sharing tools) จะเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระบบออนไลน์ ทั้งนี้ผลจากการสำรวจความพึงพอใจต่อกลุ่มเนื้อหาในโปรแกรมดาด้าเวิร์สพบว่าทั้งกลุ่มอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่าโปรแกรมดาด้าเวิร์สเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หากมีการฝึกอบรมการใช้โปรแกรมดาด้าเวิร์สและส่งเสริมการใช้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนข้อมูลที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านซอฟต์แวร์ดาด้าเวิร์สในระดับมากได้แก่ ข้อมูลแขนงวิชา และข้อมูลการสัมมนา/ฝึกอบรม รองลงมาข้อมูลที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับปานกลางคือ บทความ และข่าวสารทั่วไป และข้อมูลวิทยานิพนธ์ ส่วนข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมคือข่าวด่วนหรือข่าวล่าสุด สรุปได้ว่ากลุ่มเนื้อหาข้อมูลที่สามารถใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสาขาวิชาศิลปศาสตร์ ได้แก่

1. ข้อมูลแขนงวิชา
2. เอกสารวิชาการ
3. วิทยานิพนธ์
4. บทความวิจัย
5. การสัมมนา
6. ข่าวสารทั่วไป
7. ข่าวล่าสุดหรือข่าวด่วน

โดยแสดงผลดังนี้

โดยแต่ละกลุ่มเนื้อหาจะจำแนกตามแขนงวิชา ดังนี้

ภาพที่ 5.1 กลุ่มเนื้อหาในโปรแกรมดาต้าแวร์สสาขาวิชาศิลปศาสตร์

ผลจากการบริหารจัดการใช้โปรแกรมดาต้าแวร์ส พบว่ารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมดาต้าแวร์สประกอบด้วย ระบบเครือข่ายดาต้าแวร์ส (dataverse network) กลุ่มเนื้อหา(studies) และเครื่องมือที่ช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย(knowledge sharing tools) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างบันทึกข้อมูลเข้าระบบด้วยตนเองได้ ส่วนกลุ่มเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรเพิ่มคือข่าวด่วนหรือข่าวล่าสุด

5.2 การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1.วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาขาวิชาศิลปศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบเอกสารเช่น รายงานการประชุม บันทึกข้อความ เอกสารการสอนและแนวการศึกษา ส่วนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นประเภทความรู้ชัดแจ้งเช่นการจัดเก็บความรู้

และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในรูปของเอกสาร และการใช้ฐานความรู้หรือฐานข้อมูล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเภทความรู้ฝังลึกเช่นการมีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมการจัดการความรู้ของสาขาวิชา ที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นลักษณะองค์กรที่มีวัฒนธรรมองค์กรแบบดั้งเดิมที่เน้นการใช้เอกสารสำนักงานในระบบราชการ โดยส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเป็นทางการ แม้ว่าจะมีการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในการสื่อสารและส่งแฟ้มข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้สะท้อนวัฒนธรรมองค์กร หากไม่ได้สร้างวัฒนธรรมของการแบ่งปันและการมีส่วนร่วม บรรยากาศความไว้วางใจ เชื่อใจแล้ว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ยาก ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบเอกสารประเภทความรู้ชัดแจ้งทำให้การส่งต่อข้อมูลทำได้ง่าย แต่มีข้อจำกัดในการสร้างนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ ภูทอง(2551)ที่ในขั้นตอนของการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มีข้อเสนอในการจัดทำเว็บไซต์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรครูจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย เพื่อให้ข้อมูลแพร่หลายในการเข้าถึงและการใช้งาน และการมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนวัตกรรม

ทั้งนี้ปัจจัยเอื้อความสำเร็จของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ การมีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นสังคมเปิด การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความไว้วางใจและความเชื่อใจของบุคคลที่ทำให้คนในองค์กรกล้าแสดงความคิดเห็น เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลให้เป็นความรู้ของกลุ่มและเป็นความรู้ขององค์กร ความร่วมมือในการสร้างนวัตกรรมให้องค์กร และด้านความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเช่นการมีฐานข้อมูลหรือคลังความรู้ และการใช้สารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบเอกสารซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเภทความรู้ชัดแจ้ง เป็นความรู้ในระดับบุคคล ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานสำคัญในการที่จะพัฒนาให้เป็นความรู้ระดับกลุ่มและระดับองค์กรต่อไป

2. รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านโปรแกรมตาต้าเวิร์ส

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย ประกอบด้วย ฐานข้อมูลความรู้ กลุ่มเนื้อหาบนเครือข่าย และเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐฐิติตา ศิริรัตน์ (2551) พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ประกอบด้วย ฐานข้อมูลความรู้บนเครือข่าย ทีมเรียนรู้บนเครือข่าย เครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญบนเครือข่าย และ เทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันบนเครือข่าย ส่วนขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่าย ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ได้แก่ขั้นการวางแผนและกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ขั้นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขั้นการสนับสนุนแหล่งข้อมูลและแหล่งวิทยากร ขั้นการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและ

นำผลจากข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ ชั้นการฝึกทักษะในการสืบสวนสอบสวน และการลองผิดลองถูก ชั้นการ ทบทวนผลการเรียนรู้และการปรับปรุงแก้ไข และ ชั้นการประเมินผลการเรียนรู้ และทัศนคติ ยะนะที่ และองสนา ธงไชย(2547) พบว่าเว็บไซต์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์องค์การ เผยแพร่ความรู้ และสื่อสารกับบุคคลภายนอก ส่วนข้อจำกัดในการจัดการความรู้ คือไม่มีระบบในการจัดหมวดหมู่ความรู้และการทำตราชนี

ส่วนกลุ่มเนื้อหาข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ ข้อมูลแขนงวิชา เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย การสัมมนา ข่าวสารทั่วไป และข่าวสารล่าสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลการวิจัยของน้ำทิพย์ วิภาวินและคณะ(2553) เรื่อง การศึกษาความต้องการสารสนเทศบนเว็บไซต์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ของนักศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า นักศึกษามีความต้องการสารสนเทศบนเว็บไซต์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ในหัวข้อเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข่าวด่วน(HotNews) กระดานสนทนาศิลปศาสตร์ การติดต่อสอบถามข้อมูล และข่าวประชาสัมพันธ์ รองลงมาหัวข้อที่นักศึกษามีการใช้และความต้องการในระดับมากที่สุดคือด้าน หลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ ข้อมูลโครงสร้างหลักสูตรและรายละเอียด แนวทางการจัดโปรแกรมการศึกษา การลงทะเบียนเรียน และคำอธิบายชุดวิชา

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องนี้มีข้อค้นพบที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรจัดทำนโยบายและแผนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์กรที่ทุกแขนงวิชามีส่วนร่วม และมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานตามแผน
2. ควรพัฒนากระบวนการสื่อสารภายในองค์กร เพื่อยกระดับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคน โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเป็นเครื่องมือ
3. ควรมีการสร้างคลังความรู้ของสาขาวิชาให้ดียิ่งขึ้น
4. ควรพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นสังคมเปิดที่คนในองค์กรมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และมีช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยมีการกำหนดกลยุทธ์ความรู้ที่เป็นเป้าหมายขององค์กร

4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ควรขยายการศึกษาของสาขาวิชาเป็น การศึกษารูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของอาจารย์และ นักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ควรมีการศึกษาการสร้างคลังสารสนเทศประจำสถาบันของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อ ถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นต่อไป

3. ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

